

Inför Boendeval för äldre – med LOV som regel för vård- och omsorgsboenden

Stockholmarna ska kunna leva med frihet och trygghet i vardagen. Viljan att styra över sitt eget liv minskar inte med åldern. Det ska inte egenmakten heller göra. Behov av hjälp och stöd kan innebära en minskad frihet, och äldreomsorgen har en uppgift att motverka denna frihetsförlust. En viktig del är möjligheten att fritt välja boende och även utförare av den vård och omsorg man behöver av – makten att ha friheten att välja, i den utsträckning man kan och önskar.

I Stockholms äldreomsorg råder en hög grad av valfrihet, inte minst tack vare liberala reformer, som ofta kritiserats från vänster, men när de väl införts varit svåra att rulla tillbaka. Denna valfrihet ska värnas, samtidigt som vi utvärderar och utvecklar formerna för hur valfriheten förverkligas och hur mångfalden av vård- och omsorgsgivare hanteras rent administrativt.

I Stockholm finns också, som äldrenämndens boendeplaner återkommande visar, ett stort behov av fler boendeplatser och fler boenden. Gärna i mindre skala än de största, ofta kommunala, boendena. Det finns ett stort behov av fler medarbetare och ökad kompetens i äldreomsorgen. En mångfald av vård- och arbetsgivare är gynnsamt för att nå dessa mål.

Inom särskilt boende finns i dag tre driftsformer: stadens kommunala egenregiverksamheter; kommunala boenden som drivs på entreprenad enligt Lagen om offentlig upphandling (LOU); samt helt fristående boenden som drivs enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV). Liberalernas mening är att dessa tre former som regel bör ersättas med en enda, LOV. Det är angeläget att det finns olika former av boenden, kommunala, privata, kooperativ, idéburna osv. Det är dock inte angeläget att det finns en mångfald av avtalsformer. Tvärtom skapar dagens parallella system förvirring.

LOU som avtalsform har varit viktig för att möjliggöra mångfald under många år, men LOV är en på många sätt överlägsen avtalsform för vård- och omsorgsverksamheter. LOU innebär en regelstyrning som är fördelaktig på många sätt och i många branscher, men också medför en stelbenthet som lämpar sig illa i välfärden. Ett välfungerande och populärt boende måste efter en viss tid t ex upphandlas på nytt, och det ligger i själva LOU-regelverkets natur att det inte finns någon garanti för att den uppskattade, befintliga vårdgivaren vinner upphandlingen. Att utforma upphandlingar som styr mot kvalitet och långsiktighet har återkommande visat sig svårt. LOU har en tendens att gynna lätt sifferstatta jämförelser, inte minst av pris, på bekostnad av mer komplicerade bedömningar av kvalitet, där poängsättningen riskerar att bli mer subjektiv.

Kravet att återkommande göra nya upphandlingar har dessutom på ett bakvänt sätt använts som argument för att återta även uppskattade och välfungerande boenden i kommunal egenregi, vilket förstås definitivt innebär att den välrenommerade vårdgivaren försvinner från det boendet, och att mångfalden minskar.

Med en LOV-modell kan alla aktörer som uppfyller högt ställda kvalitetskrav, har en adekvat bemanning och lämpliga lokaler, öppna verksamhet efter ett auktorisationsförfarande. Kraven formuleras i ett förfrågningsunderlag. Att införa LOV som huvudregel för särskilda boenden (på samma sätt som för t ex husläkarverksamhet) borde därför vara en lösning som tilltalar även den nu styrande rödgröna majoriteten – om man menar allvar med att man vill bejaka mångfald och värna äldres valfrihet.

Ett införande av LOV som huvudregel måste givetvis utredas, inte minst i sina praktiska former, men vi ser framför oss ett antal huvudpunkter för **Stockholms boendeval för äldre**:

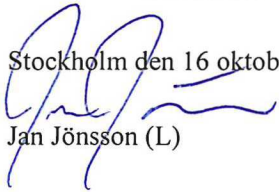
- Alla verksamheter söker auktorisation på samma villkor. Den kommunala beställar- och utförarrollen delas upp för att öka tydlighet och transparens.
- Beställarrollen utövas centralt av äldrenämnden, med beslut om förfrågningsunderlag samt godkännande av enskilda vårdverksamheter.
- Utförarrollen för den kommunala egenregiverksamheten utövas av stadsdelsnämnderna, vilket säkrar lokal förankring. Stadsdelsnämnderna kan likt andra aktörer starta nya verksamheter.
- Stadens rådighet och möjlighet att säkerställa att behov tillgodoses säkras också genom att staden fortsätter att bygga och driva fastigheter för äldreboenden.
- LOV ska i första hand gälla vård- och omsorgsboende. Hur serviceboende och korttidsboende ska hanteras utreds särskilt.
- Profilboenden för t ex olika språk fortsätter att vara ett centralt ansvar för staden och drivs även fortsatt separat i egenregi eller upphandlas enligt LOU.
- Ersättningsmodellen med olika nivåer för olika typer av insatser utreds, med utgångspunkt i dagens LOV-förfrågningsunderlag.
- Konkurrensneutralitet ska säkerställas. Staden och stadsdelsnämnder ska inte kunna gynna sina egna verksamheter. Ersättningen enligt LOV-förfrågningsunderlaget ska täcka verksamhetens kostnader.

Stockholm behöver fler äldreboenden, och vi behöver en mångfald av äldreboenden. Vi behöver både valfrihet och kostnadseffektivitet, långsiktighet och rättvisa villkor, stabilitet och attraktivitet för äldre och medarbetare, i såväl privata som kommunala verksamheter. Ett LOV för vård- och omsorgsboenden – **Stockholms boendeval för äldre** – kommer att kunna bidra till det.

Med anledning av detta föreslår jag att kommunfullmäktige beslutar

att utreda införandet och utformningen av ett valfrihetssystem enligt LOV som huvudregel för vård- och omsorgsboenden i Stockholms stad, enligt den inriktning som beskrivs i motionen.

Stockholm den 16 oktober 2023

Jan Jönsson (L)